

Scheldestromen

35 | winter 2018 | tijdschrift van waterschap Scheldestromen

Dat zouden er **meer** moeten doen

Femke studeert Civiele Techniek

Verder:
Getijdenduiker
Zeeuwse sneeuw
Keersluis Zierikzee

Postbus 1000 • 4330 ZW Middelburg

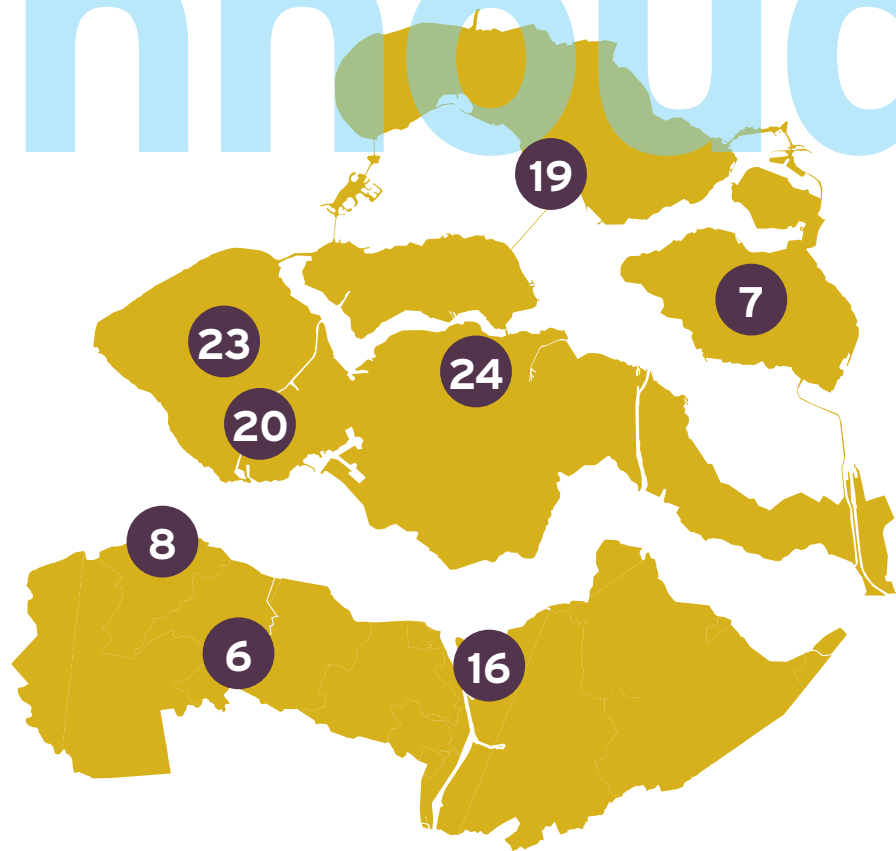
Door de krachtige oostenwind is de gevoelstemperatuur pakweg -15 graden. Maar het tafereel van kruiend ijs, schurend tegen de dijk, kom je niet elk jaar tegen. In mijn ooghoeken zie ik een man de glooiing aflopen, het bevroren schor op. Een pierensteker? Daar lijkt het tenminste op. Door de vorst is het slik erg stug. Als ik dichterbij ben zegt hij: "Het vissen voor morgen is afgelast." Ja en? Denk ik. Dan pakt hij de meegenomen blauwe vuilniszak en kiept deze leeg in het gegraven gat. Het kwartje valt bij mij. Hij brengt netjes de gisteren gestoken pieren terug.

Rudy Visser is waterschapsfotograaf.

Pieren steken in Kattendijke.

inhoud

- 6** Kinderkopjes Schorerweg
- 7** Het visrecht verandert
- 8** Getijdenduiker Waterdunen
- 16** Achter de schermen bij Skidôme Terneuzen
- 19** Keersluis Zierikzee
- 20** De wateropleidingen van de HZ
- 23** Bijzonder gevonden: 't Munnikenhof
- 24** Rioolgemaal Wolphaartsdijk

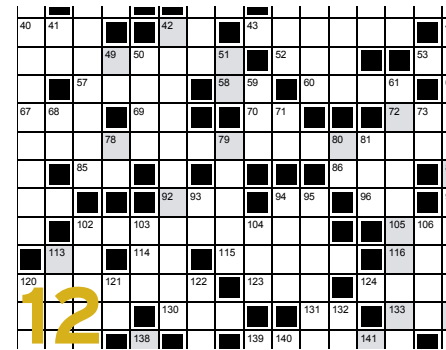

Op de cover: Femke Tiegelaar, pagina 20.

Getijdenduiker

In 2013 legde het waterschap bij de kustversterking Waterdunen een getijdenduiker aan. Hierdoor stroomt er vanaf najaar 2019 zeewater het achterliggende natuurgebied in. Een unieke constructie.

Hoe wordt sneeuw gemaakt?
We kregen een kijkje achter de schermen bij de skihal in Terneuzen. Ga er nu met korting skiën!

Winters puzzelen! Doe mee en win een powerbank.

Een carrière in de waterwereld. Ezra en Femke gaan ervoor!

John de Vries zit in de put.

colofon

Scheldestromen is het tijdschrift van waterschap Scheldestromen. Iedereen die interesse heeft, kan een gratis abonnement aanvragen. Het blad verschijnt vier keer per jaar. Het volgende nummer verschijnt half maart.

Redactie: Joséphine van Belzen (JvB), Linda van Dijke (hoofd- en eindredacteur, LvD), Janneke la Gasse (JLG), Arjan Goossen (AG), Chantal de Putter (CdP), Danielle Steijn (DS) en Rudy Visser.

Overige tekstbijdragen: Mariëlla Eggebeen (ME).

Beeld: Museum Schooltijd (p. 14 onder), Alain Ghignone (vogel p. 15 boven) en Rudy Visser.

Opmaak: Life Design, Zierikzee.

Druk: Zalsman, Zwolle.
Oplage: 19.000

Reacties, vragen of suggesties?
Ons redactieadres:
Team Communicatie
Antwoordnummer 700,
4330 WB Middelburg
(geen postzegel nodig)
communicatie@scheldestromen.nl,
088-2461000
(lokaal tarief).

www.scheldestromen.nl/tijdschrift

verder

- 6** Nieuwsberichten
- 11** Post
- 14** Buiten
- 19** In de steigers
- 23** Bijzonder gevonden

nieuws

Onzichtbaar ondergronds

Onder onze voeten ligt een heel gangenstelsel aan rioolbuizen. Tussen die buizen zitten rioolgemalen die zorgen dat ons afvalwater naar de juiste plaats wordt gepompt en uiteindelijk bij de rioolwaterzuivering terechtkomt. Binnen de bebouwde kom beheert de gemeente deze gemalen, buiten de bebouwde kom is het waterschap er verantwoordelijk voor. De gemeente Middelburg geeft het onderhoud van 180 rioolgemalen voor de komende twee jaar uit handen aan waterschappers. Scheldestromen gaat, net als bij de apk van je auto, jaarlijks een keuring doen en grijpt in bij defecten of storingen. Zolang je afvalwater onzichtbaar en ondergronds blijft, gaat het goed! (ME)

Waarom asfalteren we niet in de winter?

Asfalteren is erg weersafhankelijk en in de winter is het vaak te koud. In deze periode sluiten ook de asfaltcentrales voor onderhoud aan de installaties. Het verwerken van asfalt bij een lage temperatuur gaat moeilijker en op een koude ondergrond hecht asfalt minder. Asfalt bestaat uit een mengsel van steenslag, zand en vulstof dat met bitumen aan elkaar wordt gekleefd. Vulstof zorgt voor stabiliteit en kan bestaan uit kalksteen. Het onderhoud van de asfaltcentrales is zodanig afgestemd dat bij calamiteiten, bijvoorbeeld noodreparaties, altijd een centrale open kan. In Zeeland hebben we een asfaltcentrale in Sluiskil. (CdP)

Echt vakmanschap

Op de Schorerweg in IJzendijke is sinds november echt vakmanschap te zien. De weg met kinderkopjes wordt opnieuw gelegd, dit gebeurt nog steeds met de hand. De stratenmaker kiest uit een hoop met stenen een exemplaar dat het beste in de weg past. Kinderkopjes hebben namelijk allemaal een eigen vorm. Het is wenselijk dat hij meteen een passende steen pakt, want één kassei weegt wel 8 tot 10 kilo. Hij rolt de steen naar zich toe, zet hem op zijn plek en geeft er een tik op met een stalen hamer. Dat doet-ie ruim 1000 keer op één dag. Eind januari 2019 is de weg weer stevig genoeg voor het verkeer. (ME)

Tv-serie Weg van Water

Vanaf januari 2019 zendt Omroep Zeeland een 12-delige tv-serie uit over het reilen en zeilen bij het waterschap. Het werk is soms onzichtbaar, of wordt juist zichtbaar als het niet goed gaat. In de serie komen de taken van het waterschap aan bod via diverse waterschappers. Zo stappen we aan boord bij een trekkerchauffeur en geven diverse specialisten een mini-college over een interessant onderwerp.

Producent Joska Zinkberg keek haar ogen uit tijdens de opnames. "Ik vind het heel verrassend, het werk is veel gevarieerder dan je zou denken. Het werk is zo van levensbelang voor het dagelijks leven, terwijl je er misschien geen idee van hebt. Eigenlijk is het waterschap een grote onbekende maar van zeer grote waarde. Als je in Zeeland woont, ben je ervan doordrongen dat water altijd aanwezig is. Toch gaat het bijna altijd goed. Maar hoe dat gaat, weet je eigenlijk niet. Het is een geoliede machine, leuk om te zien hoe alles gaat. Het zijn allemaal vakmensen en -vrouwen. Soms een tikkeltje stug, maar ik hou er wel van om die aan het praten te krijgen..." (LvD)

Vanaf 1 januari iedere dinsdag na het nieuws op Omroep Zeeland.

Regisseur Joska Zinkberg, waterschapper Wouter Quist en cameraman Jannes van Gestel

Het visrecht verandert

Het waterschap is verantwoordelijk voor een gezonde visstand in de binnenwateren. Door een goede waterkwaliteit en inrichtingsmaatregelen zoals natuurvriendelijke oevers en vispassages, verbeteren we de visstand. Ook visserijactiviteiten kunnen een effect hebben op de visstand. Het is voor ons van belang om met visrechthebbenden goede afspraken te maken over het visserijbeheer. De manier waarop het visrecht in het verleden is verhuurd, verschilt per gebied. De komende jaren gaan we het visrecht overal gelijk trekken. Om gezamenlijk te kunnen werken aan een goede visstand is een visplan belangrijk waarin we de doelen en plannen voor de wateren beschrijven en hoe we dit gezamenlijk willen bereiken. We zijn gestart op Tholen en verwachten dat eind 2020 ook in de laatste regio, Walcheren, het nieuwe visbeleid is ingevoerd. (CdP)

www.scheldestromen.nl/visrecht

Getijdenduiker

De getijdenduiker zorgt voor een veilige dijk mét getijdenwerking. De bouw begon in 2013 en was klaar in 2015. De verwachting is dat de duiker in september 2019 voor het eerst gebruikt wordt om het getij in Waterdunen toe te laten.

De getijdenduiker is uniek. De dijk en duiker voldoen aan alle wettelijke veiligheidsnormen, maar toch stroomt straks het zeewater tweemaal daags in en uit. Marty den Dekker was als senior projectleider bij het werk betrokken.

Hoe het begon

De kustversterking was onderdeel van de Zwakke Schakel West-Zeeuws-Vlaanderen. Een van de acht zwakke schakels in de Nederlandse kust. Toen duidelijk werd dat het waterschap hier een dijkversterking moest uitvoeren, wilde de Provincie Zeeland dit graag combineren met de aanleg van een natuurgebied met getijdenwerking. Marty den Dekker: “Ook horecabedrijf Molecaten was geïnteresseerd. De camping Napoleonhoeve werd verkocht aan het waterschap, zodat de kustversterking landwaarts kon plaatsvinden. Het project Waterdunen is volgens mij uniek omdat het een voorbeeld is van hoe overheden en marktpartijen met elkaar kunnen samenwerken.”

Het natuurgebied zorgt voor een opwaardering van de streek, volgens Marty: “We hebben hier echt ‘werk met werk’ gemaakt. Het is een integrale aanpak, want alle belangen zijn in dit project verenigd: veiligheid tegen overstromingen, natuur en economie. Voor relatief weinig geld is zowel de kust versterkt, als een mooier landschap gecreëerd. Uit de geulen voor het natuurgebied kwam 2 miljoen kuub klei en zand vrij die we konden gebruiken.”

Het waterschap moest een veilige dijk bouwen en getijdewerking in het gebied mogelijk maken. Twee zaken die haaks op elkaar staan. Er werd gekozen voor een ingenieuze constructie: een duiker onder de nieuwe dijk die werking van het getij mogelijk maakt, maar als het nodig is, ook hermetisch afgesloten kan worden.

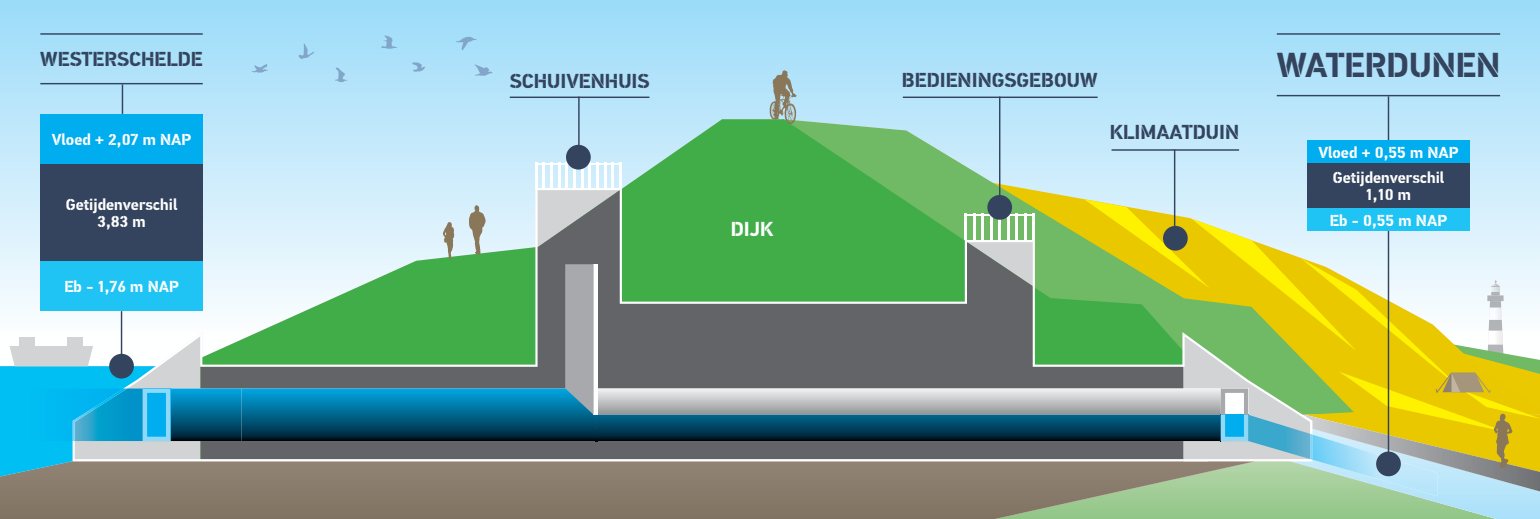
Hoe het werkt

De duiker is aangelegd ter hoogte van 't Killetje in Breskens en bestaat uit vier kokers van 105 meter lang. Drie worden gebruikt om het zeewater binnen te laten en de vierde buis voert het overtollige polderwater uit het achterliggende gebied af. Om de afvoer van dit water goed te laten verlopen is ook een nieuw gemaal gebouwd. De kokers zijn elk vier meter breed en drie meter hoog en

In 2013 legde het waterschap bij de kustversterking Waterdunen een getijdenduiker aan. Hierdoor stroomt er vanaf volgend jaar zeewater het achterliggende natuurgebied van 365 hectare in. Een unieke constructie.

door Arjan Goossen

Waterdunen:
wel
getij
toch
VEILIG

zijn uitgerust met twee hydraulische schuiven. Deze dienen om het waterpeil te regelen en worden op afstand bediend. In geval van nood kan dat ook handmatig. Indien nodig gaan de schuiven dicht en is het achterliggende gebied hermetisch afgesloten voor het water. In het gebied ontstaat een zogenoemd 'gedempt' getij met een verschil tussen eb en vloed van ongeveer een meter.

Klimaatduin voor 200 jaar

Marty heeft jaren meegewerkt aan de Zwakke Schakel West-Zeeuws-Vlaanderen. Behalve de kustversterking Waterdunen is op nog vier plaatsen de kust versterkt. Bij Nieuwvliet, Groede, Breskens en Cadzand-Bad. Waterdunen was bijzonder. Marty: "Er is niet alleen een getijdenduiker aangelegd, maar ook een nieuw klimaatduin. Dit is berekend op 200 jaar veiligheid in plaats van op de gebruikelijke 50 à 100 jaar. Het is aangelegd met zand dat vrijkwam uit het project."

Pitstop voor vogel en mens

Door het getij ontstaan er slikken en schorren met zeldzame flora en fauna. Dit geeft een uniek natuurgebied met bijzondere vogelsoorten. Breskens was al een vogelhotspot. Het ligt op de route van veel soorten trekvogels die naar het Zuiden vliegen. De gunstige ligging en de werking van eb en vloed maken van Waterdunen een ideale foerageerplek. Ook liggen er geulen waarlangs het zeewater in en uit loopt. Deze geulen worden afgewisseld met eilanden waar broedvogels zich nestelen. Fiets-

en wandelpaden ontsluiten het gebied en er zijn ook diverse uitkijkpunten en vogelkijkhutten.

Samenwerking

Marty is trots op het project: "De getijdenduiker is onderdeel van het totale project Waterdunen. Dit was een initiatief van de Provincie Zeeland. In het project werken nog vier partijen samen. De gemeente Sluis, die door extra toerisme een economische impuls krijgt en het waterschap dat op een efficiënte manier voor een veilige kust heeft gezorgd. Daarnaast twee private partijen: Molecaten die recreatiewoningen en een duincamping gaat exploiteren en stichting Het Zeeuwse Landschap die de natuur gaat beheren."

Laatste werkzaamheden

In 2017 voerde het waterschap bij 't Killeetje de laatste werkzaamheden uit. Omdat het uitstromende zeewater sneller stroomt dan het afgevoerde polderwater, is de bodem

van de uitstroomegeul verdiept en verstevigd met stortsteen en een damwand. Dit om erosie aan de bodem te voorkomen en de stabiliteit van de waterkering te borgen. Ook is de westelijke nol ingekort, zodat het water vanuit de getijdenduiker beter wegstroomt.

De provincie voert nog werkzaamheden uit. Een grote klus is het uitgraven van de inlaatkreek voor het zeewater. Ook wordt een middenpad van plankieren aangelegd. Dit middenpad passeert drie eilanden in het natuurgebied, die via een brug te bereiken zijn.

De recreatievoorzieningen worden in de loop van 2019 aangelegd door Molecaten en vormen het sluitstuk van dit project waar verschillende partners hun inbreng leverden. Het resultaat? Een veilige kust en een prachtig natuurgebied, waar toeristen uit binnen- en buitenland naar hartenlust kunnen recreëren. ■

inzendingen welkom:
communicatie@scheldestromen.nl

'Geen dierder plek voor ons op aard'

Eerste zin uit het Zeeuws volkslied

Klacht over fietspad

Ik wil een klacht indienen over het fietspad Gapinge - Veere. In het fietspad ligt een behoorlijk onveilige verhoging, ribbel. Ik hoop dat dit verholpen gaat worden.

Met vriendelijke groet,
J. de Ridder, Veere

Het gaat hier om een betonplaat die omhoog is gedrukt door wortels. Als tijdelijke oplossing is het hoogteverschil overbrugd met asfalt. Bij de komende onderhoudsbeurt in het najaar gaat alles eruit en worden de wortels weggefreest.

September: Inmiddels is het fietspad weer 'gladgestreken'.

Getijdenboekjes 2019

Wilt u een gratis getijdenboekje ontvangen? Vraag het aan via www.scheldestromen.nl/getij

Geen internet? Stuur een briefje met naam en adres naar waterschap Scheldestromen, team Communicatie, Antwoordnummer 700, 4330 WB Middelburg. Afhalen op onze kantoren in Middelburg of Terneuzen kan natuurlijk ook (vanaf 15 januari).

Wij wensen u fijne kerstdagen en een gezond 2019 toe.

Dag meneer/mevrouw,
Ik las in het tijdschrift Scheldestromen dat je een spel kon winnen. Het spel heet: Hozen en Lozen. Er stond ook in dat er onder de lezers 3 spellen worden verloot. Ik houd van spelletjes en ik vind het reuze interessant want dit spel heb ik nog niet. Ik zou dit spel graag willen hebben. Er staat: dat je moet proberen om de polder droog te houden. Zelf vind ik dat ook belangrijk want anders is er een groot probleem. Mijn vader is ook boer dus als de polder onder stroomt dan stroomt zijn land weg. Het spel is voor spelers vanaf 10 jaar en ik ben 10.

Hartelijke groetjes,
Ralph Westerbeke, Middelburg

Aantal deelnemers verloting Spel Hozen en Lozen: 280. De winnaars: Bert de Caluwe uit Koewacht, familie M. Geluk uit Tholen en P.J. Verhelst uit Biervliet.

Aantal deelnemers verloting boekje 'Kijk waar je loopt!': 92. Het boekje is gewonnen door Chantal Weststrate uit Zeist.

Winters puzzelen!

Op veler verzoek: puzzels voor de koude winterdagen. We verloten per puzzel drie powerbanks onder de juiste inzenders. Meedingen? Stuur uw oplossing voor een of beide puzzels voor 31 januari 2019 naar: communicatie@scheldestromen.nl. Vergeet niet uw naam en adres erbij te vermelden. Veel puzzelplezier!

S	A	T	A	N	E	O	M	E	T	K	E	E	L	A	R	T	S	V	
T	I	E	E	I	J	D	R	E	H	O	N	D	N	E	B	D	L	E	
A	R	P	P	N	S	D	O	X	V	I	F	E	J	A	R	G	O	N	
D	E	O	A	A	F	T	O	C	H	T	K	D	T	A	O	E	O	A	
I	T	B	A	F	I	I	A	U	H	K	U	A	A	G	E	L	M	A	
U	M	V	K	S	E	R	D	R	O	O	K	M	E	L	D	E	R	S	
M	S	P	I	L	A	A	R	S	R	R	M	B	U	D	E	G	B	T	
A	I	J	E	W	A	U	N	O	I	E	A	R	U	K	L	E	E	R	E
R	Z	N	S	A	H	N	O	E	G	N	O	L	L	T	T	N	A	F	
U	I	A	A	N	D	I	G	E	N	G	G	A	S	T	M	A	A	L	
O	N	R	L	M	W	E	H	E	I	S	A	N	H	E	M	M	K	A	
O	G	I	H	E	E	Z	T	R	L	V	U	C	P	L	O	N	S	L	
I	N	E	E	N	A	N	E	I	O	G	U	E	A	K	P	E	E	S	
E	E	S	T	E	E	D	S	Z	L	H	J	A	S	C	P	T	L	M	
V	L	A	W	M	D	S	T	I	E	T	I	U	S	P	I	L	N	A	
A	A	D	E	O	V	E	E	G	U	D	J	T	S	T	E	A	K	A	
A	T	L	L	U	N	C	H	P	A	S	P	O	P	G	U	N	E	R	
R	E	N	K	E	L	I	D	R	I	N	K	Y	O	G	H	U	R	T	
L	X	P	L	A	V	E	I	P	L	A	N	K	I	E	R	I	R	G	

BUZING Puzzels

AARDS	KORAN
ACACIA	LATEX
AFSLAAN	LODDERIG
AFTOCHT	LUNCH
ALSMAAR	MOPPIE
AMBULANCEAUTO	NAASTE
ASVAAS	NAMENS
AZALEA	NETZO
BANJO	OOIEVAAR
BRAAKSEL	OUDE
BROED	OVAAL
DRINKYOGHURT	PASPOP
DROOG	PENARIE
EDOCH	PILAAR
ELEMENT	PLANKIER
ENKEL	PLAVEI
ESPEN	PLONS
EXCURSIE	PUTJE
GAMMA	RADIAAL
GASTMAAL	RIJZIG
GEHUCHT	ROOKMELDER
GELEGEN	SATAN
GUNST	SEPIA
HEISA	SLOOM
HETWELK	SOKKEN
IEPEN	STADIUM
INEEN	STEAK
IJZING	STEEDS
JARGON	STUUR
JUSKOM	TARRA
KEELARTS	TIRANNIE
KLUNGEL	TITEL
KOGEL	TUMULT
KOMAF	UTOPIE

Kruiswoordpuzzel

	1		2	3	4		5		6	7	8	9	10			11	12	13	14	15			16	17	18	19	20	21
22			23				24	25							26							27						
28		29					30		31						32							33						
34						35				36			37								38				39			
				40	41				42			43												45				46
47			48				49	50			51		52					53					54				55	
			56				57					58	59		60			61		62						64		
65	66			67	68			69				70	71				72	73				74		75		76		
77							78				79					80	81				82		83		84			
						85										86					87			88		89		
		90		91						92	93			94	95		96				97			98		99		
100		101				102		103				104					105	106		107	108			109			110	111
112					113			114			115						116						117			118		
119					120		121				122		123				124				125		126		127			
128				129					130						131	132		133		134				135			136	
			137						138				139	140				141			142					143		
144				145				146					147														150	

BUZING Puzzels

144	17	76	5	135	26	125	51	28	119	42	72	145	7	80	63	1	27	14	87	118	49	55	113
90	25	83	129	141	105	58	111	79	134	138	105	92	16	117	133	143	78	38	34	45	5	116	

Horizontaal

1. Onderbreking in waterkering 6. Bijbelse figuur 11. Koude drukte 16. Noodlottig 22. Slechthorend 23. Iers Republikeins Leger 24. Gaper 26. Dartel 27. Kleine ader 28. Stuk goed 31. Vent 32. Zuidvrucht 33. Verknijpt 34. Godin 35. Koude lekkernij 36. Plus 37. Heimelijk 38. Vrouw 39. Gewicht 40. Brood 42. Wereldkampioenschap 43. Speels 44. Rechtstreeks 45. Gem. Sociale Dienst (afk.) 47. Gebouw dat oppervlaktewater afvoert naar buitenwater 52. Afslagplaats 53. Hoteldief 55. Regiment infanterie 56. Schel 57. Deel van bijenkast 58. Waaronder 60. Zeeuwse modder 62. Onderofficier 63. Noot 64. Belangrijk persoon 65. Onaangepast 67. Bevel 69. Noot 70. Operatiekamer 72. Algemene Loterij Nederland 75. Zonder meer 77. Waar rioolwater schoongemaakt wordt 82. Naaldboom 84. Autopech 85. Firma (afk.) 86. Bedorven 87. Zuigbuisje 89. Klap 91. Laag 92. Bijbelse priester 94. Geneeskundige Dienst (afk.) 96. Numero 97. IJzer (afk.) 98. Vogel 100. Licht breekbaar 102. Stuk glooiing dat onder water ligt 105. Noordwest 107. Oude naam postbedrijf 109. Bij voorbeeld 110. Monnikskleed 112. Zuivelproduct 113. Zijne Excellentie 114. Onmeetbaar getal 115. Schiettuig 116. Deel van sportschoen 117. Oude lengtemaat 118. Graszone 119. Takje 120. Badplaats waar kust verstrekt is 123. Opstootje 124. Vogelverblijf 125. Bergweide 127. Inzet 128. Gewicht 129. Eenvoudig 130. Waagstuk 131. Italiaanse rivier 133. Gezuiverd rioolwater 136. Assistent in opleiding 137. Innig 139. Betonnen buis onder een weg of dam door 142. Spoedig 143. Inkeping 144. Achter 145. Ogenblik 146. Armholte 147. Opslagplaats 148. Erfelijkheidsdrager 149. Steenslag 150. Eerwaarde heer

Verticaal

1. Praatje via internet 2. Bolgewas 3. Poldergemaal in Kerkwerpe 4. Uitgesloten aansprakelijkheid 5. Landbouwwerktuig 6. Wortel 7. Ik heb het gevonden 8. Twintiger 9. Opstootje 10. Bijbelse plaats 11. Vrije keus 12. Vogel 13. Lichaamsdeel 14. Indien 15. Spil 16. Stadium 17. Wilde haver 18. Bemoediging 19. Deel van de dag 20. Darmuitmonding 21. Engelse NV 22. Deel van het hoofd 25. Europese Kampioenschappen (afk.) 26. Metaalslak 27. Verrukkelijk 29. Schip waarmee de voorover gepeild wordt 30. Voorzitter van het waterschapsbestuur 32. Godin van de plantengroei 33. Aanleg 37. Opening 38. Hetzelfde 41. Technische titel 42. Dijk of duin 44. Salaris 45. Paardengang 46. Pijnboom 48. Lidwoord 49. En andere (afk.) 50. Bericht 51. Laag water 54. Regionale Omroep Zuid 55. Bekoorlijk 59. Vrouwelijk schaap 61. Buitendienst-medewerker waterschap 64. Sedert 65. Woonboot 66. Noot 68. Te weten 71. Kilovolt 73. Laatstgenoemde 74. Boom 76. Omslag 78. Ter attentie 79. Enig 80. Regeringsreglement 81. Geladen deeltje 82. Ver beneden 83. Vogelverblijf 87. Om te feliciteren 88. Waterstand 90. Haardracht 91. Masker 93. Onderwijs 94. Aanwijzend vnw. 95. Hoofddrolspeler in stripboekje over water 99. Fijne steenslag op weg 100. Duitse stad 101. Wilde haver 102. Vogelpluim 103. Grootvader 104. Jonge stier 106. Zoogdier 108. Schuine kant van sloot of glooiing 110. Oplawaai 111. Expresgoed 113. Wapen 118. Idee 120. Geheimschrift 121. Zuster 122. Overledene 125. Komaan! 126. Beendervulling 129. Stel 132. In orde 134. Aanhanger 135. Pias 138. Keurmerk 140. Ultraviolet 141. Eerwaarde Moeder (afk.) 143. Heilige.

buiten

door Linda van Dijke en Mariëlla Eggebeen

Waterschapsverkiezingen

Noteer alvast in uw nieuwe agenda: waterschapsverkiezingen, 20 maart 2019.

De oppervlakte van Zeeland is
2.934 km²

Kijktip! Tv-serie over waterschap

Vanaf 1 januari bij Omroep Zeeland: iedere dinsdag een aflevering over het waterschapswerk. In 12 afleveringen geven we een inkijkje in het werk van waterschappers en de interessante onderwerpen waar we dagelijks mee te maken hebben. Volgt u ons?

Vanaf 1 januari: elke dinsdag na het nieuws bij Omroep Zeeland op het hele uur vanaf 17.15 uur.

Laat maar regenen!

Dit lichtgewicht regenjasje neemt u makkelijk mee in uw tas. We verloten er 5! Meedingen? Mail voor 30 januari 2019 naar communicatie@scheldestromen.nl en geef aan voor wie en wanneer u het jasje graag zou gebruiken. Vergeet niet adresgegevens en maat (S/M/L/XL) door te geven. Geen internet? Ons postadres is: Postbus 1000, 4330 ZW in Middelburg.

Animaaltjes met een glimlach

- Dierenliefhebbers opgelet!
- De Zeeuws-Vlaamse dierenarts Geert de Bruijkere heeft allerlei luchtig geschreven dierenverhalen gebundeld in het boek 'Animaaltjes met een knipoog'.
- De animaaltjes, zoals hij de dierenverhalen zelf noemt, zitten vol humor en zijn doorweven van het West-Zeeuws-Vlaamse dialect.
- Bestellen kan rechtstreeks via geertdebruijkere@gmail.com.
- Het boek kost € 17,95.

Terug naar school

In museum Schooltijd in Terneuzen leert u alles over de geschiedenis van het onderwijs en opvoeding. Er is een grote collectie schoolmaterialen waaronder nationale en internationale leesplankjes. Het gebouw waarin het museum gehuisvest is, is

op zich is al een bezoek waard. Het is een Rijksmonument gebouwd in 1919 in de stijl van de Amsterdamse School en bevindt zich in de Nieuwstraat 2-4 in Terneuzen. Open op woensdag en zaterdag van 13.30 tot 15.00 uur, 0115-720821, toegang: € 3,-.

Tel in uw tuin

Zaterdag 26 en zondag 27 januari is de jaarlijkse tuinvogeltelling weer. Doet u mee? Tel een half uur lang de vogels in uw tuin of op uw balkon. Noteer alle waarnemingen van een soort. Maar geef alleen het hoogste aantal door van een soort die u tegelijk hebt gezien, anders loopt u het risico dezelfde vogel dubbel te tellen. Uw telling geeft u makkelijk door via de app Tuinvogels of tuinvogeltelling.nl

Tip: zitten er veel vogels tegelijk op de voederplank? Maak een foto en u kunt na uw half uurtje tellen rustig controleren hoeveel vogels u zag.

Ontdek Walcheren te voet

Van weidevogelwandeling tot rondje rond Ritthem, het boekje 'Walcherse wandelingen' biedt 15 uiteenlopende routes op Walcheren. De routes lopen zoveel mogelijk 'van de weg af', langs watergangen en kreken

of dwars door het land. Dijkgraaf Toine Poppelaars ontving in augustus het eerste exemplaar. Het boekje is voor € 14,95 verkrijgbaar bij de boekhandel.

Bedenk een naam voor onze peilboot!

Weet u een originele naam voor onze nieuwe peilboot? Na 35 jaar trouwe dienst nemen we afscheid van onze peilboot Meerman III. We gaan nu een nieuwe peilboot laten bouwen. Een peilboot meet de diepte van de vooroevers van onze dijken, zodat we weten of ze nog stevig genoeg zijn.

De inzender van de winnende naam krijgt een rondvaart met de nieuwe peilboot. Ook komt de naam van de winnaar in ons tijdschrift. Meedoen? Mail uw 'naam' voor 2 februari 2019 naar communicatie@scheldestromen.nl of bel naar 088-2461000. De winnaar ontvangt persoonlijk bericht.

Win!

Werken aan paalhoofden:

toen & nu

achter de schermen

Twee waterschappers nemen een kijkje achter deuren waar normaal geen publiek is toegestaan.

Vanuit de wijde omtrek van Terneuzen zie je het 42 meter hoge schuine gebouw staan: de skihal. Een immense bak die omhoog wordt gehouden door palen. Op een vroege donderdagmorgen in de herfstvakantie zijn er al een aantal kinderen aan het skiën.

door Joséphine van Belzen

De beste sneeuw van de lage landen

Marketingmanager Robert Ros en technisch medewerker Stijn Hamelinck geven een rondleiding. Daarbij gaan deuren open naar ruimtes waar een normale bezoeker niet komt. Zoals de machinekamer en de stalling van de gloednieuwe pistenbully.

Van alle markten thuis

Je kunt er leren skiën en snowboarden; als voorbereiding op een wintersportvakantie of gewoon omdat het leuk is. Voor alle niveaus zijn er lessen en er zijn ook kindervakantiekampen. Je kunt er zelfs je internationaal erkend diploma ski- of snowboardleraar halen. Bij Skidôme Terneuzen werken zo'n 120 mensen. Voor de klandizie richt de skihal zich niet alleen op Zeeuwen. Er komen namelijk ook veel Belgen.

Maagdelijk

Robert: "We houden in de hal een constante temperatuur aan van -5° Celsius. Net als in de bergen is de sneeuw 's morgens nog hard en liggen de pistes er maagdelijk bij. Met strakke ribbels van de pistenbully. Want elke avond maakt de pistenbully de pistes weer mooi glad. Na een dag skiën is de sneeuw namelijk losgewoeld en liggen er hoopjes sneeuw op de piste."

Vloerkoeling

Vanuit het kantoor kijken we op de pistes. Robert: "De kwaliteit van de sneeuw is hier erg goed, ongeacht de seizoenen. De beste sneeuw van de lage landen. Er ligt zo'n halve meter dikke sneeuwlaag, op een betonvloer met vloerkoeling. Bijna dagelijks produceren we sneeuw om aan te vullen. En een paar keer per jaar houden we grote schoonmaak en wordt de sneeuw helemaal vernieuwd."

Eén grote koelkast

"We zijn continu bezig met hoe we energie kunnen besparen. We zijn in feite één grote koelkast. De koelkast is natuurlijk goed geïsoleerd. Maar een grote wens is nog om zonnepanelen op ons dak te plaatsen. Vaak moeten we in de winter nog harder koelen dan 's zomers omdat er in de winter veel meer skiërs zijn. Dat brengt veel warmte mee en de deuren gaan vaker open", licht Robert toe.

Sneeuwmeester

Sneeuwmeester Stijn Hamelinck neemt ons mee naar de technische ruimtes onder de pistevloer: "We vangen het hemelwater op dat op het dak valt en leiden dat naar de sloot. Dat water lozen we dus niet op de riolering. We maken er geen sneeuw van omdat de sneeuw

"De enige skihal in de Benelux waar de sneeuw kraakt."

Skidôme Terneuzen

Overdekt skiën kan sinds 2008 in de skihal van Skidôme Terneuzen, zelfs in de zomer. Er is een beginnershelling van 110 meter en een piste van 220 meter voor de meer gevorderde wintersporters. Er ligt een leuke tube glijbaan, de grootste van de Benelux. Drie sleepliften en een lopende band brengen de skiërs omhoog.

Naast: sneeuwmeester Stijn Hamelinck.

Onder: de ruimte waar de sneeuw gemaakt wordt.

dan niet zo schoon is als we willen. Voor de sneeuw gebruiken we leidingwater.”

Snuffelaars

In de catacomben onder de pistes ligt de machinekamer. De softwarekasten met controlepanelen vormen het hart daarvan. Er staan grote pompen en compressoren en ook een groot waterbassin. Stijn: “Dat waterbassin is voor bluswater als er brand zou uitbreken. Voor de koeling van de hal en voor het maken van sneeuw gebruiken we het natuurproduct ammoniak, niet het synthetische middel freon. Ammoniak is niet schadelijk voor de ozonlaag en daarmee gebruiken we minder energie. De ammoniak zit in een gesloten systeem in de machinekamer. Om dit systeem goed te bewaken zitten er overal ‘snuffelaars’ om eventuele ammoniakdampen te signaleren.

Maar het is hier heel veilig, want het transport van de kou uit de machinekamer naar de pistes toe gebeurt via een leidingstelsel gevuld met een neutrale koudedragers.”

Zo maken ze sneeuw

Stijn: “Sneeuw is eigenlijk gewoon bevroren regen. Dus we zorgen voor regen in een koude hal. Via een warmtewisselaar in de machinekamer wordt kou afgegeven aan de koudedragers Temper, een niet giftige stof. De koude Temper gaat via buizen de hal in en koelt de lucht. Voor de sneeuw koelen we eerst leidingwater af tot ongeveer 1° Celsius. Met een pomp gaat dat water onder grote druk de hal in naar het sneeuwkanon. Op dat kanon zitten heel veel spuitmondjes. Omdat er veel kracht op staat schiet het water met een enorme snelheid uit het kanon. Dat zorgt ervoor dat

het zeer kleine waterdruppeltjes worden. Tegelijkertijd schiet er een mengsel van water en lucht uit. Dat botst op de waternevel en zo ontstaan kleine ijsballetjes, kristallen. Die vormen zich in de hal verder tot sneeuw. Hoe langer ze in de lucht zweven, hoe meer ze aan elkaar gaan kleven. Daarom zit er op het kanon een ventilator die alles zo ver mogelijk de hal in blaast.” ■

Met korting naar Skidôme Terneuzen

- € 5,00 korting op een 2 uurpas tijdens daluren.
- Enkel online te koop tot en met 31-01-2019.
- Voor voorwaarden en tickets: [skidome.nl/scheldestromen](https://www.skidome.nl/scheldestromen)

in de steigers

Onze grootste keersluis staat in Zierikzee en geeft toegang tot de haven. De elektrotechnische installatie is nodig aan vervanging toe. Leo Wisse van Waterkeringen en Simon van Kralingen van Installatiebeheer leggen uit.

door Rudy Visser

Keersluis onder spanning

“Alles waar een draadje aan zit en spanning op staat.”

“Een keersluis is een wezenlijk onderdeel van de waterkering. Dus die moet te allen tijde kunnen sluiten. Weigeren is geen optie. Want dan heeft Zierikzee echt een probleem”, Leo is daar meer dan stellig over. Daarom wordt nu de gehele elektrotechnische installatie vervangen.

“Behalve dat het de deuren aanstuurt, regelt zo’n installatie ook de verlichting en omroepinstallatie.

Tegelijkertijd nemen we ook wat arbopuntjes mee. Werk met werk maken.” Is niet meer dan logisch, vindt Simon. De nieuwe installatie komt in een ruimte waar voorheen een trafo van Delta stond. Deze is verplaatst naar een meer logische plek en de vrijgekomen ruimte is nu de plek voor de nieuwe schakelkasten.

Simon: “Straks gaan we in deze kasten alles aansluiten. Dat is, zoals je ziet, een behoorlijk priegelwerk.

Tenminste voor de leek. De mannen van de aannemer weten gelukkig wat ze doen. En dan is dit straks het kloppend hart van de keersluis.”

De oude installatie blijft tijdens de werkzaamheden in gebruik. Want bij een verwachte hoogwaterstand moeten de deuren dicht. Als het moet, gewoon met de hand... ■

De opleidingen Watermanagement en Civiele Techniek van HZ University of Applied Sciences zitten sinds dit schooljaar in Middelburg. We zijn benieuwd naar onze toekomstige waterspecialisten en spraken met Femke en Ezra. Zij kozen bewust voor een studie in Zeeland.

door Linda van Dijke

Femke Tiegelaar

Leeftijd: 21
Woonplaats: Vlissingen
Komt uit: Naaldwijk
Studeert: Civiele Techniek (4^e-jaars)

Hoe kom je hier terecht?

“Na de havo vond ik Bouwkunde leuk maar water ook. Bij Civiele Techniek kwam alles samen. Ik heb bewust voor Zeeland gekozen omdat het lekker chill is, een kleine school maar ook een groot deel van alle deltazaken is hier te vinden. En de school is veel internationaler dan andere hogescholen.”

Wat houdt de opleiding in?

“Officieel is de oude term Weg- en Waterbouw. Alles wat je om je heen ziet behalve de gebouwen is civiel. Dus wegen, treinstations, vliegvelden, watersystemen etc.”

Wist je altijd al dat je de techniek in wilde?

“Vroeger wilde ik juf worden, ik was echt een meisje-meisje. Ik was wel altijd goed in wiskunde en toen ik ging surfen werd ik enthousiast over water.”

Ezra Tolhoek

Leeftijd: 19
Woonplaats: Zierikzee
Studeert: Watermanagement (1^e-jaars)

Wat houdt je opleiding in?

“Het is nu nog heel breed. We hebben vakken over klimaatverandering, biologie, geologie en de maatschappij. We hebben een project voor de gemeente Goes gedaan om ideeën te bedenken om met klimaatverandering om te gaan. Daar moesten we maatregelen voor bedenken en een blog en vlog voor maken.”

En? Wat hebben jullie bedacht?

“We hadden gezien dat KWS een plastic road heeft ontwikkeld. Een weg van gerecyclede petflessen waar tijdelijk water in kan worden opgeslagen. Dus we hebben hen geïnterviewd om er meer van te weten. Echt een mooi product!”

Hoe bevalt Watermanagement?

“Tot nu toe goed! We werken veel met projecten. We gaan nu een regenmeter bouwen, dat mag

Vervolg **Femke Tiegelaar**

Wat spreekt je het meest aan?

“Aan de ene kant is het fijn dat de opleiding zo breed is. Maar ik vind vooral de zachte kant van civiele techniek het leukst, dus niet per se het rekenen en tekenen. Ik zou het interessant vinden om aan projecten te werken die breed zijn en waarbij ik mensen kan helpen, bijvoorbeeld ontwikkelingsvraagstukken.”

Waar heb je je stage gedaan?

“Bij een klein consultancy-bedrijf in Nieuw-Zeeland. Deels was dat omdat ik op avontuur wilde. M'n stage was leuk maar vooral het reizen was heel tof. Ook de praktijk is er heel anders. Er zijn aardbevingen op Nieuw-Zeeland, dat is natuurlijk heel interessant. We deden zelf grondonderzoek en gaven funderingsadvies.”

Wat is het belangrijkste dat je daar geleerd heb?

“Ik heb er echt geleerd om voor mezelf op te komen. M'n begeleider was pittig. Fouten moest je maar in je eigen tijd oplossen en inlezen ook.”

En bevat het nieuwe gebouw?

“Ja! Ik heb nu het gevoel dat je er meer trots op mag zijn, kijk hoe cool wij zijn als wateropleidingen. Het voelt alsof er meer aandacht is, echt heel tof.”

Wat is je beeld van het waterschap?

“Jullie zijn toch vooral van de uitvoerderskant? Oh, jullie bedenken zelf ook wat nodig is? Dan mogen jullie meer met de eer gaan strijken. Laten zien: ‘dit doen wij allemaal.’”

Tot slot: wil je nog iets kwijt?

“Ik vind dat meer mensen Civiele Techniek moeten gaan studeren. Er is zo'n groot tekort. Mijn klas is echt klein, we zijn maar met 18, waarvan ik het enige meisje ben. Ik snap het niet, het is superinteressant. Je hele kijk verandert en je kunt er zo veel mee. Als je aardrijkskunde heel leuk vindt en goed bent in natuurkunde, kun je echt coole dingen doen.” ■

Vervolg **Ezra Tolhoek**

gewoon van een petfles als het maar betrouwbaar is. En ik kijk uit naar de scheikundelessen.”

Volgend jaar moet je een keuze maken tussen delta management en aquatische ecotechnologie. Weet je al wat je zou willen?

“Als ik nu zou moeten kiezen, zou het de aquatische kant zijn. De biologische en technische vakken trekken me net iets meer.”

Hoe vind je het gebouw?

“Door het nieuwe gebouw is het automatisch leuker om les te hebben. Alles is modern. We hebben ook kantoortjes die je kunt reserveren. Kun je lekker stil met je eigen groepje werken. Ideaal! En je hebt werkruimtes met computers waar je huiswerk kunt maken. Ik vind het prettiger om op school te werken dan thuis. En de koffie is er ook beter dan thuis. Ze hebben er koffie van vers gemalen bonen...”

Wat heb je met water?

“De leukste plekken om te fietsen liggen langs het water. Behalve dan het stuk tussen Zierikzee en De Heerenkeet. Daar liggen schelpjes op het fietspad van vogels die ze kapot laten vallen. Het wielrennen staat overigens nu op een laag pitje. Maar het is een eigen keuze. Ik had wat tegenslagen waardoor ik er even geen zin meer in heb. Maar dat kan morgen weer anders zijn.”

Wat is je beeld van het waterschap?

“Jullie werk is eigenlijk heel ‘undercover’. Jullie doen heel veel maar je ziet er weinig van. Ik ben wel pas op jullie kantoor geweest voor een interview met een watermanagementspecialist.”

Wat blijft je bij van dat gesprek?

“Wat hij vertelde is dat je zowel in studie als dagelijks leven moet doen waar je zin in hebt. En dat je altijd geïnteresseerd moet blijven.” ■

• • • bijzonder gevonden

't Munnikenhof in Grijpskerke

Het staat er al sinds de middeleeuwen. 't Munnikenhof in Grijpskerke. Oorspronkelijk was het een soort buitenverblijf voor de abdij van Middelburg en in de zeventiende eeuw werd het gebruikt als buitenverblijf voor rijke families.

door Arjan Goossen

De glorie-dagen van 't Munnikenhof dateren uit de 17^e eeuw. Behalve het huidige gebouw met kenmerkende torentje was er een buitenhof met boomgaarden en akkers. De beroemde dichter Jacob Cats woonde er ook in de 17^e eeuw, als hij niet in Den Haag in het huidige Catshuis woonde. Dit jaar is het Jacob Catsjaar, omdat het 400 jaar geleden is dat hij zijn beroemdste werk uitbracht: Minne en Sinnebeelden.

Jacob Cats verbleef graag op de Munnikenhof. De ruimte en de rust van Zeeland inspireerden hem tot het schrijven van vele gedichten. Behalve dichter was hij

ook betrokken bij grootschalige inpolderingswerken in Zeeland, waarmee hij erg rijk werd. Ook was hij een bekend staatsman. Maar hij begon zijn carrière als advocaat in Middelburg.

Het huidige gebouw met torentje bleef gespaard van sloop. De overige gebouwen zijn in de loop der eeuwen afgebroken. In 1860 was de laatste slooprondte. Begin jaren 70 stond het er totaal vervallen bij. Na de restauratie werden het kasteel en de boerderij gescheiden. In het Zeeuws Museum hangt een schilderij uit 1659 waarop de Munnikenhof in de glorie-dagen te zien is. ■

't Is gezellig in de put

John de Vries (52),
procesoperator riool-
en poldergemalen

John is een van de mannen die z'n hand niet omdraait voor wat smerig werk. Voor onderhoud en storingen zit-ie vaak onder de grond. Vandaag in het rioolgemaal bij Wolphaartsdijk.

"Vuulte hoopt zich op hè", verklaart John terwijl hij iets onsamenhangends uit de pomp trekt. In de vuilniszak zitten al meer van dit soort vodden. "T-shirts, doeken, ondergoed, pampers, ik kom hier van alles tegen." In de pompkamer, vijf meter onder de grond, zonder al te veel daglicht maar mét radio, sleutelt John rustig

verder. "Het verveelt nooit. Je bent eigen baasje, bent vrij om je tijd een beetje in te delen. En we hebben een leuke groep." Hiermee doelt-ie op zijn collega's op de Willem Annapolder bij 's-Gravenpolder. De rioolwaterzuivering waar uiteindelijk dit rioolwater terechtkomt. "Het mindere van dit werk? De administratie die erbij

hoort. Het is niet echt m'n hobby om een ochtend lang alle bonnetjes met de computer te verwerken." Maar ook daar maakt hij het beste van, net als het middenin de nacht z'n bed uit moeten voor een storing. "Het hoort er allemaal bij." John krijg je niet zo snel gek. En met die radio erbij, is het best gezellig in de put. ■